

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
VI Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

Випуск 11



Вінниця 2022

УДК 373.2/.3(100)(06)

А 43

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №1 від 07.09.2022 року)

Редакційна колегія:

Пахальчук Н.О.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (<i>голова</i>)
Демченко О.П.	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Бондар Ю.В.,	асистент кафедри початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Карук І.В.,	асистент кафедри дошкільної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Колеснік К.А.,	доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Колосова О.В.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Комарівська Н.О.,	кандидат філологічних наук, доцент кафедри початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Поповська О.А.	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Технічна редакційна колегія:

Бондарчук О.О. старший лаборант кафедри дошкільної освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Рецензент:

Шахов В.І., доктор педагогічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

А 43 Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.) / за ред. Н.О. Пахальчук; О.П. Демченко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 11. 675 с.

A 43 Actual problems of the teacher's creative person forming in the context of continuity of preschool and primary education: Collection of the International Scientific Internet Conference (Vinnytsia, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 6-7 July 2022) / ed. N. Pakhalchuk; O. Demchenko; Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Faculty of Preschool and Primary education. Vinnytsia: Ltd «Mercury-Podillia», 2022. Issue 11. 675 p.

До збірника включені наукові статті з актуальних проблем професійно-творчої підготовки педагогів у контексті завдань реалізації наступності дошкільної та початкової освіти, які підготовлені викладачами і студентами України та зарубіжжя у межах наукового співробітництва.

Матеріали збірника адресовані викладачам і студентам ЗВО, педагогічним працівникам початкової школи та закладів дошкільної освіти, а також усім, хто цікавиться питаннями навчання й виховання дітей.

The collection includes scientific articles on actual issues of professional and creative training of teachers in the context of the tasks of implementing the continuity of preschool and primary education, prepared by teachers and students of Ukraine and the foreign countries within the framework of scientific cooperation.

The publication is oriented on lecturers and students of universities, teachers of primary school and institutions of preschool education, and everyone who is interested in problems of education and upbringing of children.

Статті публікуються в авторській редакції.

УДК 373.2/.3(100)(06)

ISBN 978-966-924-251-8

© Авторський колектив

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НАСТУПНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Астаф'єва Ольга. Чинники та педагогічні умови формування пізнавального інтересу учня мистецької школи.....	12
Беценко Тетяна. Творчі завдання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням для студентів спеціальностей «Дошкільна освіта», «Початкова освіта»..	14
Васюта Олег. Навчальна дисципліна «Виконавська самопідготовка» у контексті формування майбутнього викладача мистецької школи.....	16
Грицун Юлія. Формування творчого потенціалу майбутнього піаніста-викладача мистецької школи у концертмейстерському класі.....	18
Давидюк Марина, Горкушова Еліза. Методичні аспекти використання елементів театрального мистецтва в підготовці старших дошкільників до навчання в школі.....	20
Кириленко Альона. Розвиток емоційного інтелекту важковиховуваних дітей молодшого шкільного віку.....	23
Ларіна Ірина, Давидова Марина. Формування особистісно-творчої мотивації у майбутніх вихователів.....	26
Ліхницька Лариса. Творча діяльність педагога в контексті його професійного розвитку	29
Лупаренко Світлана. Діяльність харківського товариства поширення в народі грамотності у сфері дошкільної та шкільної освіти (1869-1920 рр.).....	33
Ляшова Надія, Бондаренко Наталія. Акценти наступності у роботі дошкільного закладу і початкової школи.....	36
Мартін Аліна. Реалізації принципу наступності в екологічному вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.....	40
Омельяненко Анастасія. Ізотерапевтичні техніки у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	43
Поплавська Алла. К. Стеценко про розвиток музичних здібностей дітей на основі використання українських народних пісень.....	46
Поповська Оксана. Розвиток творчої активності майбутніх вихователів засобами мистецької діяльності.....	49
Староста Володимир. Прагнення до самовдосконалення: самооцінка педагогів дошкільної та початкової освіти.....	53
Суховерський Володимир. Особливості проведення педагогічної практики у школі мистецтв при чернігівському фаховому музичному коледжі імені Л.М. Ревуцького для студентів спеціальності 025 Музичне мистецтво (бакалаврський рівень).....	56
Ткачук Анатолій. Виховання особистості майбутнього викладача мистецької школи в духовому оркестрі.....	59
Шуляк Світлана, Беценко Тетяна. Використання текстів усної народної творчості у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням зі студентами спеціальностей ЗВО «Дошкільна освіта», «Початкова освіта».....	61

РОЗДІЛ 2. ТВОРЧИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

Антофій Юлія. Родина як середовище формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку.....	65
Береженна Ліна, Нелюбіна Маргарита. Розвиток творчості дітей старшого дошкільного віку в процесі рухової діяльності.....	68
Божак Ірина. Вплив фізичної активності на формування здорового способу життя дошкільнят.....	71

Боровська Дар'я, Добролюбова Наталія. Формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку з використанням блоків Дьенеша.....	72
Власюк Анастасія. Використання технології В. Воскобовича «Казкові лабіринти гри» у процесі формування у дітей старшого дошкільного віку вміння орієнтуватися у просторі.....	75
Возняк Юлія. ТРВЗ-технології – ефективний засіб розвитку креативності дітей дошкільного віку.....	78
Гнатюк Анастасія. Критичне мислення, як основа формування творчої особистості дошкільника.....	82
Добролюбова Наталія, Боровська Дар'я. Розвиток творчості дітей старшого дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій.....	84
Жук Анастасія, Бородавко Катерина. Роль виховання почуття комічного у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.....	88
Ковальова Олександра. Організація валеологічного виховання дітей старшого дошкільного віку в освітньому-виховному процесі ЗДО.....	90
Корявкіна Олена. Розвиток пізнавальних процесів дітей старшого дошкільного віку засобами інформаційно-комп'ютерних технологій.....	93
Король Тетяна. Розвивальний потенціал іграшок із природного матеріалу для дітей дошкільного віку.....	96
Котошук Юлія. Підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	98
Кривошея Тетяна, Гелик Ольга. Розвиток у дітей раннього віку навичок самостійності: аспект застосування технології М. Монтессорі.....	102
Круглій Катерина. Імерсивне заняття як новий вид у дидактиці дошкільної освіти.....	106
Куркова Вероніка. Український дитячий фольклор як засіб мовленнєвого розвитку дітей середнього дошкільного віку.....	110
Ломакіна Світлана. Формування природничо-наукових знань у дітей середнього дошкільного віку засобами експериментування в природі.....	114
Лояніч Юлія. Дитяче експериментування як засіб формування уявлень про неживу природу у старших дошкільників.....	117
Лупол Катерина. Формування у дітей старшого дошкільного віку природничо-екологічної компетентності засобами створення освітніх ситуацій та освітніх подорожей.....	120
Манько Наталія, Снісар Леся. Нетрадиційні художні техніки у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	124
Павленко Лалі. Особливості соціалізації дітей старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами.....	126
Панчук Віта. Виховання дошкільників на основі цінностей українського народу.....	129
Порхун Діана. Особливості використання дидактичних ігор у сенсорному розвитку дітей раннього віку.....	133
Притуляк Віолетта. Формування цифрової компетентності засобами комп'ютерних ігор у дітей старшого дошкільного віку.....	136
Присяник Марина. Музичне виховання дітей дошкільного віку за концепцією Карла Орфа.....	140
Ромигайло Алла. Обґрунтування педагогічних умов розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами технології В.Воскобовича «Казкові лабіринти гри».....	142
Руденський Ростислав. Сутність та специфіка правил настільно-друкованих ігор для дітей старшого дошкільного віку.....	146
Саєнко Марина. Формування у дітей дошкільного віку просторових орієнтацій на основі використання дидактичних ігор.....	150
Сіренко Романа, Кійко Вікторія. Особливості фізичного виховання в дошкільній освіті з урахуванням єдності організму дитини і довкілля.....	153

Scientific and Pedagogical Workers of Higher Education Institutions Through Gamification: Opportunities Kahoot, Quizlet in the European Union. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2022. Vol. 11, No. 4, in May 2022. *Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija*, 2022
<https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6827>

3. Kruty K., Chorna, H., Samsonova, O., Kurinna, A., Sorochynska, O., & Desnova, I. Genesis of Grammatical Structure of a Preschool Child Language./ *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. 14 (1Sup1), 495-528.
<https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/563>

4. Kruty K. Dysontogenesis and reduction of children's game: analysis, consequences, ways to solve problems / SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th, 2022. P. 415-425.
<http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6827/5704>

СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА ПРАВИЛ НАСТІЛЬНО-ДРУКОВАНИХ ІГОР ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ростислав Руденський, здобувач третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти
«доктор філософії»

Науковий керівник: О. Т. Писарчук, кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
(Україна)

ESSENCE AND SPECIFICITY OF RULES OF BOARD GAMES FOR CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

Rostyslav Rudenskyi, PhD student

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Анотація. У статті розкривається змістова основа правил настільно-друкованих ігор для дітей старшого дошкільного віку. Запропоновано авторський підхід до типології правил, а також визначено взаємозв'язок між типами ставлень до засвоєння правил старшими дошкільниками.

Ключові слова: гра, настільно-друкована гра, правила гри, діти дошкільного віку.

Abstract. The article reveals the content of the rules of board games for senior preschool children. The author's approach to the typology of rules is offered, and the interrelation between types of attitudes to mastering of rules by senior preschoolers is defined.

Key words: game, board game, rules of the game, preschool children.

З раннього віку дошкільники потрапляють в систему норм і правил людського співжиття. У цих правилах та нормах кодується увесь спектр суспільних взаємин, які дитина тільки починає засвоювати. Безперечно, в узагальнених нормах поведінки мають транслюватися цінності, які з часом засвоєння стануть внутрішнім – сокровенним ядром особистості дитини [4, с. 306-309]. Одним із таких ретрансляторів норм людського співжиття є настільно-друковані ігри, що природно інтегрують ігрову й навчальну діяльності дитини.

Результати наукових пошуків та аналіз практики ігрової діяльності засобами настільно-друкованих ігор (далі — н.-др. ігри) забезпечили виокремлення нами теоретичних основ правил н.-др. у групі ігор закритого типу та методiku педагогічного керівництва оволодіння правилами дітьми старшого дошкільного віку.

У практиці дошкільної освіти оволодіння правилами гри здебільшого зводиться до організації ігор закритого типу – власне ігор з правилами, ще частіше – дидактичних ігор. В історії дошкільної освіти склалося так, що н.-др. ігри класифікують, як підмножину групи дидактичних ігор [2; 4]. Проте, як свідчить практика, такий підхід вичерпав свій зміст із кількох причин. По-перше, в освітньому процесі комплекти н.-др. ігор використовуються не лише з дидактичною метою чи її поєднанням, а часто навіть суто розважальним. По-друге, зазначений підхід до класифікування розроблявся радянськими науковцями у 20-30-х роках ХХ століття, коли галузь виробництва та використання н.-др. ігор ще не набула такого

масштабу, як тепер у 30-ті роки ХХІ ст. і була представлена на ринку ігор СРСР скромно кількома типовими механіками ігор (лото, карти, доміно, ходики) для дітей основної школи та дорослих, які за всяку ціну намагалися адаптувати та перенести ці механіки у розробку дитячих ігор. Своєю чергою останнє спотворювало ігровий процес, руйнувало саму структуру гри, унеможливлювало емоційну динамічність гри та вимагало володіння знаннями, яких дошкільник у силу вікових можливостей ще не здатен був засвоїти. По-третє, н.-др. ігри діти використовують, досліджують та колекціонують поза межами закладу освіти, що природньо визначає їх ігровий та пізнавальний інтерес на основі сімейного етосу гри.

Таким чином, висновуємо тезу про те, що не всі н.-др. ігри є дидактичними, і не всі дидактичні — настільно-друкованими. Попри це, зазначені групи ігор об'єднує наявність структурованих правил, а отже, останні вимагають належного наукового осмислення та узагальнення у теорії дитячої гри.

Аналіз комплектів н.-др. ігор для дітей дошкільного віку свідчить, що множина ігор для дітей старшого дошкільного віку представлена на ринку більшою кількістю ігор у співвідношенні: 3-4 гри для 5-6 років до 1-2 ігор для 4-5 років, та 1 гри для 3-4-х років. Розгляд причин такої тенденції вимагає окремого спеціального дослідження.

Якщо брати до уваги виключно аналіз поліграфічних комплектів н.-др. ігор, то усі правила кожної гри ми відносимо до групи *правил-функцій*. Проте цей підхід допустимий лише за умови культурологічного дослідження виключно ігор-продуктів, бо відкидає взаємозв'язок із практикою ігрового процесу засобами н.-др. ігор.

Найчастіше перелік правил-функцій та алгоритм застосування наводиться в інструкції до гри, рідше — на упаковці. Правила-функції є унікальними для кожної гри, забезпечують можливість розробки нових ігор чи модифікації відомих. За різними комбінаціями правил-функцій можна вибудовувати нові лінії ходів гравців, і якщо при цьому сюжет гри не змінюється докорінно та не вводяться нові персонажі, то в такому разі говорять про модифікацію — видозміну явища зі збереженням змісту — варіант гри. Часто, одна гра може мати кілька варіантів організації правил-функцій. Це один із прийомів забезпечення реграбельності — повторного зацікавлення й розгортання гри з тим же поліграфічним комплектом. Якщо комбінації кількох правил-функцій узагальнюються часто використовуються, набувають масштабного поширення і стають впізнаваними у різних іграх, то їх називають типовою механікою гри. В одній грі може поєднуватися різна кількість механік, що знову ж таки забезпечує розробку нових ігор або модифікацію відомих. До найвідоміших сучасних механік н.-др. ігор для дітей старшого дошкільного віку ХХІ ст. належать: механіка викладання тайлів/плиток; викладання/ розкриття/ перевертання карт; знаходження спільних елементів; виставляння фішки-героя на частину доріжки/ поля; розігрування кубика випадковостей/ дій/ кроків; захоплення території; вирощування/ володіння/ збирання врожаю; продаж/ обмін монет/ ресурсів тощо.

Видозміна гри може відбуватися як у межах однієї механіки, так і в межах інтеграції кількох механік у грі. Тоді йдеться про комбінації механік. Поєднання різних механік використовуються для забезпечення балансу гри, її динаміки, реграбельності тощо.

Правила-функції теж доречно об'єднати у смислові групи, що безпосередньо відображають етапи розгортання ігрового процесу засобами н.-др. ігор. Наприклад, підготовка до гри; організація ігрового середовища; почерговість ходів; завершення гри; варіанти гри та ін. Ці смислові групи правил-функцій забезпечують спільність кожної окремої гри разом з іншими н.-др. ігор різних типів, видів, жанрів. А також за їх допомогою реалізовується взаємозв'язок першого рівня правил з іншими рівнями, що у цілому становить органічну єдність системи н.-др. ігор.

У процесі розгортання ігрової діяльності ми виявили й інший за змістом тип правил, проте, які тісно пов'язані з першою групою. Оскільки другий тип правил безпосередньо визначає не зміст гри, а навпаки врегульовує процес ігрової діяльності засобами н.-др. ігор, визначає норми та правила поведінки гравців під час гри, то їх ми називаємо *правила-норми*. Ці правила є вищим рівнем правил, оскільки стосуються вже не конкретної гри, а є спільними для багатьох ігор, бо врегульовують власне розгортання ігрового процесу, після

того, як вивчено правила-функції конкретної гри і його протікання. Наприклад, до цієї групи належать: вибір гри на основі спільних інтересів дітей, правила користування, зберігання та догляду за комплектом гри. Ця група правил визначає необхідність моральних та вольових якостей дошкільників для забезпечення добродісного ігрового процесу (без порушення комбінацій правил-функцій); регулює взаємини гравців у разі поразки чи виграшу; спонукає формувати вміння приймати поразку – не ображатися та не ображати інших гравців; сприяє аналізу власних помилок, що призвели до програшу чи перемоги, закріплення їх в пам'яті, як алгоритмів, що призвели до успіху чи поразки тощо. Якщо у практиці роботи ЗДО часто вихователь не може змінити правила-функції, щоб не порушити баланс ігрових механік, то зміст правил цієї групи об'єктивує провідну роль дорослого в оволодінні ними дошкільниками. Зміст цієї роботи акумулюється в методиці керівництва засвоєння правил н.-др. ігор. Серед українських науковців, чий розробки зазначеної методики вважаємо фундаментальними є праці Л. Артемової, зокрема «Моральні норми засвоюються з дитинства» (1968), «Формування суспільної спрямованості дитини-дошкільника в грі» (1988), «Навколишній світ в дидактичних іграх дошкільників» (1992).

Оволодіння цією групою правил в ігровому процесі є лише одним із напрямів розв'язання комплексної проблеми оволодіння правилами, що визначають і регулюють взаємини старшого дошкільника з іншими дітьми та дорослими. Оскільки частина моральних норм постає перед дітьми у вигляді ігрових правил, то вихователеві слід знати основи побудови правила-норми регулювання ігрового процесу. Наприклад, однією з таких основ є вимога про те, що сформульоване правило має містити настанову як правильно діяти. Натомість незнання цієї основи виступає поширеним у практиці роботи ЗДО формулюванням правил-норм у вигляді заперечення вчинку чи дії. Іншим порушенням є формулювання довгих синтаксичних конструкцій, які дошкільник не здатен запам'ятати, або ж правило-норма є двозначним, нечітким, а значить не може бути надійним дороговказом.

Вважаємо аксіомою теорії дитячої гри, що правила-норми стануть регулятором ігрової поведінки дошкільників лише тоді, коли діти усвідомлять і осмислять потребу їх дотримання. Завданням дорослого є створення такої ситуації, в якій старші дошкільники усвідомлять, що невиконання правил-норм призведе до руйнування спільної гри, а часом призведе до конфлікту чи руйнування взаємин з ровесниками. Розуміючи виховний потенціал авторитету вихователя, слід продемонструвати, що дорослий також вважає дотримання правил-норм за критерій гідної поведінки у колективі гравців, тож згодом діти звикають, що дотримання правил є обов'язковою умовою спільного ігрового процесу.

На думку, Л. Артемової, яка базується на низці досліджень, важливо, щоб дитина перетворила зовнішньо подані правила-норми у внутрішні мотиви ігрової поведінки [1, с. 21]. І лише за умови систематичної, цілеспрямованої праці вихователя, на нашу думку, в ситуаціях послаблення контролю та зменшення участі дорослого в грі з поліграфічними комплектами у дошкільників формуватиметься така культура спільної гри, яка регулюватиметься внутрішньою системою засвоєних правил-норм — мотивами ігрової поведінки.

Старші дошкільники відповідально ставляться до своєї поведінки, тож можуть без контролю дорослого дотримуватися правил, що сприяє розвитку ігрової самостійності. Її розвитку також сприяє і підтримка ініційованих дітьми правил і бажання впливати на ровесників. Тож доречним вважаємо підтримку правил, встановлених дітьми, які базуються на раціональних, правомірних, доступних дитячій свідомості вимогах.

З метою правильної організації засвоєння правил-норм важливо знати причини їх порушення та типи ставлення до процесу оволодіння ними старшими дошкільниками. Розрізняють усвідомлене та неусвідомлене порушення правил дітьми. До причин порушення можна віднести такі: забування, незнання правил, прагнення за будь-яку ціну задовольнити власне бажання, бажання уникнути труднощів у процесі гри, виключний інтерес до результату/завершення гри, азартне ведення гри, прагнення будь-що отримати персонажа/роль/фішку, непов'язаність дотримання правила-норми з відчуттям задоволення від похвали/нагороди, наслідування дошкільником негативного прикладу ровесника та ін.

Як свідчить практика, ставлення дітей до правил-норм та процесу їх засвоєння є різним. Так, є діти, які в результаті педагогічного занедбання чи неправильного виховання в сім'ї звикли порушувати правила. Зазвичай вони пустують або вчиняють дії, які заважають спільній грі. У колективі дітей трапляються й такі дошкільники у яких ставлення до правил є нестійким. Вони дотримуються правил-норм лише під впливом ровесників або вихователя. Є й діти, які охоче дотримуються правил самостійно, але не вимагають їх дотримання іншими дошкільниками. Є в дитячому колективі й така категорія дітей, які дотримуються правил або вимагають їх дотримання в залежності від того, наскільки це зачіпає їх особисті інтереси. І, нарешті, діти у яких є стійке позитивне ставлення до правил-норм ігрової діяльності, як до вимоги, що є необхідною для всіх. Різні типи ставлень та причини їх порушень в дитячому колективі старших дошкільників можна піддавати виховному впливі, як на індивідуальному, так і на загальногруповому рівні. Вихователеві слід знати особистий тип ставлення кожного вихованця до правил-норм, щоб ефективно організовувати спільну діяльність, гру тощо. У кінцевому результаті можна говорити тоді про домінуючий тип ставлення до правил конкретної групи в дошкільному закладі.

Аналіз монографічної, дисертаційної, науково-популярної літератури з проблеми дослідження, урахування індивідуального життєвого досвіду дітей, систематична співпраця та спілкування з батьками вихованців, знання їх ігрових та пізнавальних інтересів, спостереження за практикою ігрових процесів та тенденцій глобального контексту забезпечив можливість виокремлення ще однієї групи правил. Зміст цієї групи стосується загальнонаціональних, кроскультурних, етнічних тенденцій ігрових практик. Це узагальнені практики ігрового процесу, що об'єднують зазначені соціальні групи у міжнародному тексті, є спільними для різних націй, держав, організацій та рухів. Сукупність цих правил ми називаємо **етосом гри** засобами н.-др. ігор. Зміст цього поняття тлумачимо так: це узагальнена характеристика культури ігрових процесів певної соціальної, етнічної, національної спільноти, яка виражена в системі її визначальних цінностей і норм ігрової поведінки. У зв'язку з цим доречно вести мову про усталені особливості етосу гри деяких соціальних, етнічних та національних груп. Наприклад, етос гри дітей дошкільного віку, етос гри дітей молодшого та середнього шкільного віку, етос гри підліткових референтних груп, сімейний етос гри, етос гри в освітньому процесі, німецький етос гри, європейський етос гри, американський етос гри тощо. Особливості кожного потребують окремого спеціального дослідження. Поеднання етосів гри, врахування сучасних технологій виробництва, популяризація професії фахівців ігрового дизайну, поширеність узагальнених практик та розмаїття ринку поліграфічних комплектів ігор становить собою **культуру ігрових процесів** засобами н.-др. ігор — складову частину загальної культури суспільства, яка охоплює матеріальну та духовну складові норм і правил ігрового процесу засобами н.-др. ігор.

Таким чином, правила пов'язані з грою-продуктом та грою-процесом і становлять собою три рівні складної цілісної системи: правила-функції, правила-норми регулювання ігрового процесу; етос гри. У кожному рівні системи наявні смислові групи, які реалізують взаємозв'язки всіх елементів усіх рівнів, та у цілому функціонування всієї системи правил н.-др. ігор. Ця система відображає наявність ігрової культури чи її відсутність. Специфіка правил н.-др. ігор для дітей старшого дошкільного віку полягає у визначальній ролі педагогічного керівництва в оволодінні правилами, причинами їх порушень, типом ставлення. З урахуванням зазначеного, вихователь вибирає зміст та методику організації засвоєння правил у процесі ігрової діяльності засобами настільно-друкованих ігор.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні освітнього потенціалу поліграфічних комплектів ігор відповідно до змісту дошкільної освіти, програм розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Моральні норми засвоюються з дитинства. К.: «Знання», 1968. 48 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те видання, перероблене. К.: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

4. Руденський Р. Аксіологічний потенціал дитячих настільно-друкованих ігор та іграшок мілітарної тематики. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 травня 2022 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Литвин Л. М., Поперечна Г. А. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 306–309.

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРОСТОРОВИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Саєнко Марина, Полтавський державний медичний університет (Україна)

FORMATION IN PRESCHOOL CHILDREN OF POST-OST OPERATIONS ON THE BASIS OF USING DIDACTIC GAMES

Saenko Marina, Poltava State Medical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається поняття «просторі уявлення», а також особливості їх формування у дітей дошкільного віку. Наголошується на важливості дотримання основних принципів у процесі організації роботи з дошкільниками по формуванню просторових уявлень. Розглядаються можливості застосування гри, яка є провідною діяльністю у дитячому віці. З метою формування просторових уявлень запропоновано використовувати дидактичні ігри математичного характеру, які дозволяють розширювати знання дітей про простір.

Ключові слова: діти дошкільного віку, дидактичні ігри, просторові уявлення.

Abstract. The article considers the concept of "spatial representations", as well as the peculiarities of their formation in preschool children. Emphasis is placed on the importance of adhering to the basic principles in the process of organizing work with preschoolers on the formation of simple ideas. Possibilities of application of gpi, which is a leading activity in childhood, are considered. In order to form simple ideas, it is proposed to use didactic games of mathematical character, which allow to expand children's knowledge about space.

Key words: preschool children, didactic games, spatial representations.

Глибокі знання про світ, який оточує нас, кожна особистість здатна отримати завдяки сприйманню, адже воно у поєднанні з відчуттями є послідовним шаблоном єдиного процесу чуттєвого пізнання, які знаходяться у тісному взаємозв'язку одне з одним. З точки зору психології сприймання є психічним процесом, суть якого полягає у цілісному відображенні предметів і явищ, які відбуваються у світі, що оточує людину, у результаті безпосереднього впливу фізичних подразників на рецептори органів чуття.

Вважається, що простір є однією з основних форм, в якій здатна існувати матерія. Основою його сприймання є пізнання непросторових властивостей об'єктів шляхом застосування зорових, вестибулярних, рухових та шкірних відчуттів. Вони у своєму поєднанні відкривають можливості для того, щоб робити висновки про положення тіла у просторі, а також про відстань між різними об'єктами. Здатність людини сприймати простір не є вродженим процесом, а набутим [6, с. 164].

Формування здатності до сприйняття простору відбувається у дітей першого місяця життя. Саме у цей час малюк має здатність до того, щоб скоординувати рухи обох зорових осей. В залежності від того, як відбувається розвиток дитини, стає більш широким її досвід сприйняття простору на основі використання зору. Таким чином, відбувається поступове підвищення її здатності до розрізнення у ньому об'єктів. Під час того, як дитина приймає участь у різних видах ігрової діяльності, стає більш широким та глибоким досвід дитини, який полягає у тому, щоб пізнавати навколишній простір, вона отримує навички у пізнанні глибини просторових відносин та пропорції предметів.

Питання, пов'язані із формуванням у дітей просторових уявлень були висвітлені у роботах таких відомих педагогів, як М. Фідлер, Т.І. Єрофєєва, В. Новікова, А.А. Столяр, Т.В. Ендовицька, О.М. Дяченко, З.Я. Степаненкова, В.В. Данилова. Та не зважаючи на